

Rhodigin.

collibuisse, sanguine perscriberet in speculo: moxque literis ad lunam orbis pleni obver-

Fam. Strad.

Hinc atque hinc elementa: quibus in verba eoa fitis. Quid sit opus sentit, ferroque interprete distit. Quin etiam cum stare stylum videt, ipse vicissim. Si que respondenda putet, simili ratione. Literulis variè tactis, respondet amico.

Varia in visibiles & invisibiles literas habet Porta de Magia nativ. tot. lib. 16. Modus ingeniosissimus, ut celentur per scripta, quæ profertur volunt sensus est secreta intelligentia per puncta: ut si dixeris: Crudeles, non, plus, &c. id est, crudeles, non pius. Porta passens esto, nulli claudatur bonesto: vel Ibis, redabis, non morieris. Apud me sunt sicine diversa folia volantia, in quibus diversâ punctuatione intolerabilia dicteria, quæ primo aspectu eximia videntur encomia. Marc. 16.6 de Christo dicitur: Surrexit, non est hic: ecce locus, &c. Quid si legerit ex Herodianis aliquis: Surrexit? Non, est hic: ecce locus, ubi posuerunt tum. Relinquamus fatua, & aliqua dicamus ex Scriptura.

Sensus sententiarum opposita, punctuatione diversa.

23 In illa aliquando invenitur transmutatio literarum, ut Sefac pro Babel, apud Jerem. 25. 26. Rex Sefac bibet post eos: 51. 40. Quomodo capta est Sefac? Confectum nomen à Propheta, astruunt Rabini in Cabala. Berofus lib. 1. festum & Numen aserit Babyloniorum: at falluntur, quia nomen compactum ex transmutatioe literarum. Quomodo autem Babylon, quæ Hebraicè dicitur Babel, (inquit Hieronymus, hic) intelligatur Sefac, non magnopere elaborabit qui Hebræe lingue parvam saltem habuerit scientiam.

Quid sit Sefac Hieronym.

Apud Hebræos primum (Alphabeti elementum) est Aleph, secundum Beth &c. usque ad vigesimam secundam literam Thau, cui penultima est Sin (scilicet: Sc.) Legimus itaque Aleph Tau, Beth Sin, cumque venerimus ad Lamed (ubi Alphabeti medium) litera occurrit Capb: & ut si rectè legamus, legimus Babel: ita ordine commutato, legimus Sefac. Vocales autem literæ in Beth, Beth & Lamed (id est, in B.B. & L.) iuxta Idioma Lingue Hebræe in hoc nomine non ponantur. Arbitrorque à sancto Propheta prudenter fuisse celatum, ne aperte eorum contra se insaniam commoveret. Hæcine arida & fastidiosa videbantur menti arenti; sed omnino necessaria, studioso sacri eloquii. Intelligitur modò illud Ezechielis, 10. 14. quo cæspitant igitari huiusmodi interdum in Biblis literarum translocationis. Quatuor autem facies (dicitur) habebat unam. Unum pro Quodlibet more Hebræo. Facies erant, ut constat cap. 1. 10. hominis, leonis, vobis, & aquile. Modò dicit: Facies una facies Cherub, facies secunda facies hominis, & in tertio facies leonis, & in quarto facies aquile. Difficile sanè videtur, cum dicat v. 20. Ipsum est animal quod vidit subter Deum Israhel iuxta studium Chobar. Inter animalia ibi visa, nullum habebat faciem Cherub. Quomodo igitur cum facie Cherub bovem modò describit; qui pridem facies singulorum notavit, ac in hac secunda visione regerit? Sine regula præfata, difficultis esset testimonij intelligentia. Hic commutatione literarum Cherub supponitur pro Reebub, quæ vox Hebræe sonat trahens currum; cum frequenter à bobus currus trahatur.

Unum pro Quodlibet. Ezech. 10. 14.

Metabefi.

Unde facies Cherub, seu facies Reebub (ex quo anagramma; rhetoricè, Metabefi) idem est, ac facies bovis quod dixerat primo capite; & idem animal, quod pridem viderat etiam in bovis figura & forma. Elucet perspicuè v. 15. Subditur ergo: & elevata sunt Cherubim: ipsum est animal (pro Animalia, per Synthesim) quod videram iuxta studium Chobar. Cherubim, id est, quatuor animalia, Cherubim dicta, quia currum trahabant. Consule Pagnin. 4. Institut. cap. 12.

Synthesi.

Sueton.

24 Apud Romanos usitatum profert Suetonius, in Cesar. cap. 56. Signa (inquit) oculitius perserenda erant per notas scripsit: Id est, sic structo literarum ordine, ut nullum verbum effici posset: quæ siquis investigare & perserui vellet, quartam elementorum literam, D. pro A, & perinde reliquas commutet. Idem asserit de Augusto in eius Vita, cap. 88. Isidor. d. cap. 25. & Dio, lib. 35. De varijs posituris digitorum in mutam loquelam, consulendi Pier. Valerian. lib. 37. à cap. 1. & Isidor. cap. 26. Tibull. lib. 1. Eleg. 6. à v. 19. & Ovid. 1. Amor. Eleg. 4. v. 17.

Zipbra Pri-se. Ovid.

Me spectata nudusque meos, vultumque loquatem: Excipe furtivas, & refer ipsa notas. Notis quasi literis hieroglyphicis scripsisse Ægyptios hierophantas pueris cognivim. Visti (ait

(ait de Germanico Tacit. 2. Annal. cap. 60.) veterum Thebarum magna vestigia, & manebant structis molibus literæ Ægyptiæ, priorem opulentiam complexa. & lib. 11. cap. 14. inquit: Primi per figuras animalium sensus mentis effingebant; & antiquissima monumenta memoria humana impressa saxis cernantur. Lucan. 3. Pbarsal. à v. 223. & Apuleius Metamorph. lib. 11. inquit: De operis adyti Sacerdos Isidis profert quosdam libros ignotis literis prænotatos partim figuris huiusmodi animalium, concepti sermonis comprehendit verba suggerentes: partim nodosis in modum rota tortuosos, caprellatimque condensis apicibus, à curiositate profanorum lætione munita. Primum inventum à Phœnicibus, accinit Lucan. d. v. 220.

Tacit. Nota Ægyptiorum. Apulei.

Phœnices primi, fama si creditur, ausi Mansuram rudibus vocem signare figuris.

Lucan.

Idem refert Pompon. Mela. 1. de Situ Orb. cap. 12. & hic Isacius Vossius. De Sinis eorumque in scribendo notis, Ioann. Nieuhov. p. ult. de Legation. Batav. ad Tartar. Cham. cap. 2. de ipsisque atque Indis occidentalibus plura congerit, & ad vivum exhibet singularissimis characteribus, Kircher. Tom. 3. Oedip. in Theatr. hieroglyph. à cap. 2.

25 Ars erat in notis tam quoad characteres, quam quoad abbreviatorem dictionum. In omnibus artibus (inquit Fulgentius 3. Mytholog. cap. 10.) sunt prima arte, sunt secunda: ut in puerilibus literis prima abecedaria, secunda, nota. Quo stylo Christus scripsit peccata adoleceram accusantium, profecto incognitum: sicut scripsit certum. Divina virtute (ait Lyran. n. 13. ex quo Anton. Ghisland. Dub. 16.) potuit facere, quod in aliqua figura ab eo protracta, quilibet eorum videret sua propria peccata. Qui apud Hebræos dicebantur Scribæ, apud Ethnicos Notarii: Qui comprehendebant signis, quod literis non tenebant: ait Sidon. Appollinar. lib. 9. Epist. 9. De Notis Iudicialibus & Senatû confutorum, Isidor. d. cap. 23. Valer. Prob. loc. cit. Hubert. Goltz. in August. post fin. histor. & 3. p. Topograph. Roma. à fol. 20. Quoad abbreviationem dictionum, mira in AA. inventuntur. Unde Seneca, Epist. 90 inquit: Quid loquar? Quid verborum notas, quibus quavis citata, excipitur oratio, & celeritatem lingua manus sequitur? Orationem Catonis in Cæsarem, dum ambiguo vasto consilio favebat Catilinæ partibus (Cicerone Consule velocissimos scriptores adhibente, qui biberent per notas quasdam, multarum literarum vim habentes) in senatu collectam; refert Phillip. Beroald. ex Plutarch. in Caton. Uticensi. Idem Alconius Pedan. dicit de Oratione Ciceronis pro Milone, apud Lips. Epist. ad Belgas, Centur. 1. Epist. 27. Summum ingenium indultriamque manum, notis recipiendi velocissimè dicta; laudat Sueton. in Tito, cap. 3. & de Augusto, cap. 64. Nepotes & literas & notare (Lip. d. Notar.) aliique rudimenta a se per plerumque docuit. Unde Pindar. in Olymp. Od. 4. v. 40. ait: Manus & cor est res par. Nullus in descriptione ingeniosior Aufonio, qui Epigram. 137. succinit:

Fulgent. Ars in scriptis & notis. Lyran.

Senec. Celeritas summa in scriptura per notas.

Puer notarum præpetum Solers minister advola, Cui multa fundi copia: Punctis per acta singulis, Ut una vox absolvitur. Quam præpetis dextra fugat Tu me loquentem prævenis. Quis queso, quis me prodidit? Quis ista tam dixit tibi, Qua cogitabam dicere? Quæ furtâ corde in intimo Exeret ales dextera? Quis ordo rerum tam novus, Veniat in aures ut tuas, Quod lingua nondum abolverit?

Aulou.

Astuit variâ eruditione hic usum Elias Vinetus. Huiusmodi dexteritatem attribuit Mænilij natis sub Virginis Signo.

At quibus Brigoni dicit nascentibus ævum, Ore magisterio, modis que cœcra Virgo Ad studium ducit mores, & pectora doctis Artibus instituit: nec tam compendia sensus, Quam causas viresque dabis perquirere rerum;

Manu

Ille decus lingue faciet, regnumque loquendi,
Atque oculos mentis, qua possit cernere multa.
Quamvis oculis natura condita caussis.
Hic & scriptor erit felix, cui litera verbum est,
Quique notis linguam superet, cursumque loquentis
Excipiet longas nova per compendia voces,
Et Palamedis certantem viribus ortum;
Qui primus numeros rebus, qui munera summis
Imposuit, certumque modum, propriaque figuras.

Ita lib. 4. Astron. à v. 189. Refert Martial. lib. 14. Epigram. 208. hicque Rader. & Cal-
derin. Non enim (ait Ammian. Marcellin. Histor. lib. 16.) ut nunc literarum numerus
prestiturus, & faciliis exprimit quicquid humana mens concipere potest; ita Prisci quo-
que scriptitarunt Egyptij; sed singula litera singulis nominibus serviebant, & verbis
nonnunquam significabant integros sensus.

26 Hoc intuitu de Esdra dicitur Scriba velox in lege: 1. cap. 7. 6. Id est, expeditus,
promptus, doctissimus, ac habilis in velocitate scribendi per notas, virgulas, fasciolas,
feu lineolas, figuras pulchriores elementis effingens, signaque aliqua, ut difficillimis am-
biguis locis possint distingui vocalia in veram Scripturæ sententiam: quapropter ex forma-

Alphabeti rutila, dicitur character eius character floridus, seu Esdræus: de quo Kircher
tam in Prodrom. Copt. quam in Oedip. Tom. 2. p. 1. Class. 2. cap. 2. Hoc Scribarum inter
Hebræos erat officium; inuicque Psalmographus dicens: Lingua mea calamus Scribæ,
velociter scribentis: Psalm. 44. 2. Maluend. Stylus numerantis, festini, prompti, celeris;
equidem Scribæ sub una litera verbum, & sub uno verbo sententiam ingeniose clauden-
bant notis: similiterque per huiusmodi notulas interpretabantur Scripturas. Incircò iuxta
Marc. 12. 28. Unus ex Scribis: iuxta Luc. 10. 26. Legis peritus interrogans de tramite
per legem in vitam æternam; audivit à Christo; In lege quid scriptum est? Quomodo le-
gitis? Ni ad Scribas spectaret huiusmodi munus, Assessor non interrogaret de modo le-
gentis; sed de tenore legis, præut iacebat. Officium describitur ab Isaia 33. 18. ex quo
Paulus, 1. Cor. 1. 20. Ubi est literatus? Ubi legis verba ponderans? Ubi doctus parvula-
rum? Ubi Scriba? Ubi sapiens? Imbuebantur à pueritia in hoc modo scribendi, in
quo aliqui peritissimi. Unde Prudent. in Peristephan. à v. 2. 105. accinit de S. Casian.

Præfuerat studijs puerilibus, & grege multo
Septus magister literarum sederat.

Verba notis brevibus comprehendere cuncta peritus,
Raptimque punctis dicta præpetibus sequi.
Reddimus ecce tibi iam millia multa notarum,
Flexas catenis impedire virgulas.

His enim virgulis distinguebant Scribæ legis verba, quod infinitis testimonijs constat, ut
fusc astruit Leo à Castro in Apologetic. Sufficiat illud Genes. 49. 10. Non auferetur sce-
ptrum de Iuda, & Dux de femore, &c. legerunt & ante Masoretas: Non auferetur sceptrum
de Iuda, & Scriba de &c.

27 Masoretæ non invenerunt modum in cogitatione voluntaria punctorum ad
distingtionem vocalium & consonantium; ut Scripturæ intelligeretur litera, sed ut illa in-
telligentiâ confunderetur. Quapropter claret, quod Ieremias prædixerat. 8. 8. Quomodo
dicitis: Sapientis nos sumus, & lex Domini nobiscum est? Verè mendaciam operatus est
stylus mendax Scribarum. Masora nihil aliud est, quàm tractatio de Scripturæ punctis, ac-
centibus, literis maiusculis, literis inversis, sectionibus, distinctionibus, lectionum va-
rietatibus, & punctorum figuratibus. Hoc inventum anno à Christi nativitate. 190. ut
alijs placet, 230. alijsque, ann. 476. quasi Esdras cum viris Synagoge Magnæ non divi-
sisset versus Bibliorum, sed tantum invenisset puncta vocalium; ex quo principium Ma-
sore, ut canit rhithmicè Rab. Elias Levita.

Sacerdos, Doctus, Scribarum pater,
Mater Bibliorum & Masora.

Hunc tractatum dicunt fontem veritatis & intelligentiæ, in arcane perceptione Scrip-
turæ. Non distinguunt (ait Genebrard. Epist. ad Lector. in Psalm. Commentar.) Inter He-
braeam veritatem & Masoretas. Hebraei sunt sancti, sunt Theologi: sine punctis & mo-
tionibus scripserunt, sua puris & simplicibus literis expresserunt. Masorata sunt eorum
personæ interpretes, puri grammatici, distinctionibus, accentibus, motionibus, punctis il-

Rabb. Elias.

Quid Maso-
ra?

Prudent.

Note in scri-
ptis munus
Scribarum.
Maluend.

h. Esdr. 7. 6.

Amm. Mar-
cell.

los partim illustrarunt, partim obscurarunt; ut silent interpretes, suis imaginationibus Genebr.
& sensis additiores, vel gloria capidiores, ut aliquid non dictum dicere, & veterum
sugillatione sibi famam comparare videantur. Masoreth enim nihil aliud est, quàm tradi-
ditio grammatica, de punctis, accentibus, syllabis, vocalibus & similibus minutijs: ac in-
eo differt à Gabala, quo hæc quidem traditio fit, verum Theologica (loquitur de recta
& vera, de qua diximus, Tautologia 1. n. 19.) deque rerum & verborum secretiore enun-
ciatione. Hoc tamen uno maxime laudandi sunt, quòd literas sanè intactas nobis reli-
querunt, &c. Profecò huiusmodi quisquillas haud cogitavit in literæ explanatione;
sed animo impugnandi Catholicam veritatem, igitur pro lubito, signant hanc vellil-
lam vocalem; quod frequenter faciunt in Priscos Latinos, qui gloriam ambiunt critico-
rum: quos quidem ridet Lipsi. in Fabul. Menippeæ, Daniel Bartoli p. 2. Charact. bum. liter.
§. Furtum. & vernacula lingua Didac. à Saavedra in Republ. literar. Haud aliter Masore-
ta, qui sibi cælum videntur attingere, dum per Paranomasiam, distindisissimam vocem
efforment, uti videri differentia potest in verbo Notare: ubi summè disitum Natate, Ne-
stare, Nistare, Natate. In nomine Latum etiam, quo syllaba mutata tot diversa valet
significare quot vocales mutantur: uti Latum, Litum, Lotum, Lutum. Idiomate Hispano
plura exempla exhibet Leo Castrenf. in Disputat. de Translat. S. Script. cap. 20. quasi frau-
dem sententiarum demonstrans ex literæ permutatione. v. g. Canto, pro Tanto: Lumbræ
pro Cumbre: Laguna: pro Alguna: Color, pro Calor. Ita comprehendit Rabbinos in su-
perbia sua, ut ex collectis auctoritatibus Iosephi ex libris Antiquitudo manifestat; ut
offendat cum Genebrardo, Epist. præfat. Hebraicam veritatem eruendam ex literis, non
ex punctis. Non ex apabant literis sacris, sed sacras literas suæ detorquebant intelligen-
tiæ, seu cogitationi fatuissimæ: quandoquidem non considerantes, quantus error eman-
naturus ex deviatione infalibilis veritatis; Rab. Iohanam, & præfate Rab. Simeon, au-
sus est dicere: Bonum est, ut evellas literam unam de lege, & sanctificetur nomen Dei in
publico. Vid. Systum Senenf. Biblioth. lib. 8. hæref. 2. & 13. Obiter prænotata arbitratus
sum in scripturæ intelligentiam necessarissima.

28 Aliter etiam scribatur, ut sub una litera intelligeretur verbum. Ita apud Da-
niel. 5. 25. Mane, Teech, Phares. Sententiæ scriptæ per compendium: ita ut prima litera fi-
gnetur Regnum Balthasarum numeratum: secunda appensum: tertia divinum: quas quædam
literas, esse scriptas Chaldaicè, nequibant Chaldaei intelligere; quia ignorabant notas.
Idem dicitur de maledictione pelsima seu dolorosa, qua Semei pupugit Davidem, in-
filiam fugientem, de qua hic Tautolog. 1. num. 1. Hieronymumque in Hebr. tradit. in-
fistima Hebraicè Nimrezab dicitur, quod quinque literis enunciat (exceptis vocalibus)
Nun, Mem, Res, Zade, Tbau. In Nun, Neoph. id est, Adulter: Mem, Moabitæ: Rex, Rafas; id est,
Impius: Zade, Zarah; id est, Leprosus: Tbau, Tboaba; id est, abominatus. Haud aliter nomen Ma-
chabeorum, de quo ex Rab. Isaac Benschola, Syllus Senensis d. lib. 1. Iudas (inquit) Ma-
thathia filius, dum adversus Antiochum Iudæorum hostem, esset prælium inturus, dedit
militibus suis ceu belli tesseram, sententiam illam Moysis, Exod. 15. Mi chamoca baslim
Tehova: hoc est, Quis sicut tu in fortibus Domine: iussitque eam in singulis ordinum vexillis,
tanquàm certa victoris omen, inscribi per quatuor has literas M, C, B, I, que initiales sunt
quatuor harum distinctionum, & earum sensum ex integro significant: sed cum vulgus militum
quatuor has literas brevitate gratiâ pronuciare cepisset; non iuxta integram quàm re-
ferebant sententiam, sed secundum unicam duntaxat distinctionem, que primùm ex earum
combinatione resultat (videlicet Machabai) palatim, militaris consuetudo obrinuit, ut huius
tesserae auctor Iudas, & eorum posterij, Machabæi cognomine appellarentur.

29 Apud Romanos hincine modus usquequaque invenitur: ut illud, Sabinis po-
pulis quis resistet? cui responderunt eisdem elementis, S. P. Q. R. Senatus Populusque
Romanus. Plura videris apud Læ. Bisciol. 1. Horar. succes. lib. 1. cap. 17. Kircher. ubi
supr. Class. 1. cap. 3. & 4. & Petram Sanct. lib. 6. cap. 5. Non aliter possit Ilias Homeri de-
scribi. Cicero tradit 4. Academ. Iliadem Homeri ita subtiliter in membranis descriptam,
ut testâ nucis clauderetur: ait Solin. cap. 6. & Plin. lib. 7. cap. 21. In sesamo (Nosstras, Gra-
no de baryse) distinctionem literis aureis inscripserunt: inquit Elian. de Var. li-
bor. lib. 1. cap. 17. Sine notis pro verbis impossibile videtur: ut ad Actian. Inn. lib. 1. cap.
7. & Dalecamp. in Plin. cit. loc. addunt: Franciscum Alumnum, in denariolo sine notis per-
scripsisse Symbolum Apostolorum, & principium Evangelij Dicit Ioannis. Fides penes
A. A. fit. Nos scimus signari titulum Crucis per literas initiales INRI, de quarum frequen-
tia apud Veteres, consule A. A. num. 25.

Acce-

Genebr.
Crisi de
Masoretis

Quæ elocit
scientia in
Scribis fa-
ctis

Sententia
per literas
initiales.
Hieronym.

Unde Ma-
chabæi

Sy R. Sa-
nens.

Solin.
Scripturæ
minutissimæ.

30 Accedamus tandem in explanationem Tautologiz. *Epistola accusationis scripta*
 1. *Eldr. 4.7.* erat Syriacæ, & legebatur sermone Syro. Id est, Syriacæ scripta & Syriacæ lecta, & ita legebatur ut erat scripta. Non erat transcripta in aliam linguam ut legeretur à Persio Rege; eiusque Magistratibus; nec Persicè lecta; sed in Persia, aut Babylonia Syriacè legebatur, & vulgabat, sicut erat scripta Syriacæ. Narratur (inquit Caietanus) quod epistola erat scripta ebarachëribus Syris; & quod etiam sermo scriptus erat Syrus: ita quod tam sermo quam character epistola erat Syrus. Legebatur eius vulgata exempla Syreusis, quippe etiam ibi Syra lingua vulgaris. Scripta Syre & exposita Syre: ait Maluend. id est, apographum erat sicut autographum. Scriptum autographi Aramithicè (id est, Assyriè) & expositum, declaratum, interpretatum, explicatum Aramithicè: subdit Maluend. Qui in Samaria Cuthæi, non scripserunt Samaritanicè, aut Cuthæi, sed Assyriè: vel quia Præsides hinc in Samariam devenerant, quapropter dicunt, v. 14. Nos autem memores salis, quod in palatio comedimus: vel quia sciebant, in Curia Principis etiam Persici, linguam Assyriam non novam. Aliquando contigit (inquit hic Lyran. n. 5. quod Epistola scripta literis unius idiomatis, legitur sermonibus alterius lingue: sicut cum aliquis sententiam Hebraicam scripturæ pronuntiat in Latino. Sensus ergo est, Epistolam scriptam fuisse idiomate communi, ad cuius intelligentiam Rex haud egeret interprete. Hoc est, scripta sermone vel in Babylone intelligibili: qui vocatur Itai. 8. 1. Stylus hominis: nimirum, facilis caput. *Pablicæ ac vulgari formæ*: ut ait Sanct. hic, num. 1. & Virgil. 4. Georg. v. 444. *Hominis tandem ore locutus*. Cicero. 1. *Epist. 13.* ad Attic. *Purè loquuntur*: sine involucriis. *Scribis planè* & *probi*; ut ait Plaut. in *Afinar. Act. 4. scen. 1.* v. 10. Vel scripta erat Syriacè (etsi alio idiomate uterentur Samaritani) propter maiestatem, vel usum aulae: quasi dedecus esset loqui Regem idiomate peregrino, ita ut egeret interprete; & quod post apud Romanos inolevit. *Inter cetera obtinenda gravitatis indicia* (inquit Valer. Maxim. lib. 2. cap. 2. n. 24. *illud quoque magnâ cum perseverantia custodiebant, ne Græcis unquam nisi latinè responsa darent.*

31 Intelligitur modò illud, 1. *Machab.* pacto fœdere cum Romanis, & hoc rescriptum est, quod rescripserunt (Romani) *tabulis æreis*. Pende, *Rescriptum rescripserunt*. Hoc dicitur, haud quia rescribi quibus sine rescripto; sed quia exemplum rescripti erat sic: nimirum: *Bene sit*, &c. v. 23. *Ly Rescriptum* idem est ac epistole exemplum; ut dicitur de eodem argumento, ibid. cap. 14. 19. & hoc exemplum *Epistolarum*. Vel exemplum, aut scriptum, rescriptumve pro tenore scripti aut rescripti, ut videtur de rescripto Cambyxis ad accusatores Iudæorum, v. 11. *Hoc est exemplar Epistola*: & v. 17. *Verbum missi Rex*. Pariformiter dum epistola dicitur scripta & lecta Syriacè. Id est legebatur Syre, præter erat scripta. Tò & pro *Sic* vel *Ita*; ut in pluribus Scripturæ testimonijs: non exergasice, sed pro identitate materiali ex sermonis tenore. Luc. ubi supr. n. 26. *Quomodo legit ille respondens dixit* (q. d. Sic) *Diliges Dominum*. Quo scitur frequens Hebraismus in verbo *Dicere*, & æquippollentibus. *Math. 1. 22.* *Hoc totum factum est, ut adimpleretur quod dictum est à Domino per Prophetam, dicentem* (pro *Sic*) *Ecce virgo*. Cap. 2. 15. *Dictum per Prophetam, dicentem* (pro *Ita*) *ex Ægypto vocavi*. Idem v. 18. *Dictum per dicentem Vox in Ramâ*. Hoc enim sensu illud Christi: *Dixit dicens*. Luc. 14. 2. Sicut his in locis verbum accipitur pro adverbio identitatis, ita particula copulativa & : ut tenus sit; Epistola ut scripta Syre, sic, ita & non alio idiomate legebatur, nisi Syriaco. Unde in rescripto dicit Cambyxes: *Accusatio, quam misisti ad nos manifestè lecta est coram me*: quod quidem non manifestè; modò alio, quam quo erat scripta, legeretur sermone. Vide dicta hic, *Tautolog. 5. n. 34.*

32 Pro ampliore explanatione pendendum est, quod asserit Hieronym. in 17. *Genes. Tradit. Hebr.* de nomine Abraham. *Nec mirandum est* (inquit) *quare cum apud Græcos & Nos A, litera videatur addita: nos H, literam Hebraeam additam dixerimus: idiomata enim lingue illius est, per H quidem scribere & per A legere*. Econtrâ in alijs linguis: quapropter Sueton. in *August.* cap. 88. *Videtur eorum sequi potius opinionem, qui perinde scribendam, ac loquantur existiment*. Etsi alio intuitu, dicebat Paulus, 2. *Cor. 1. 13.* *Non enim alia scribimus vobis, quam qua legistis, & cognovistis*. Si non cognoverunt quæ legerint, vel non legerint, quæ Paulus aut alius scriberet; essent sicut verba libri sig. ati, vel quasi literæ nescienti literas. Epistolæ accusationis non erant liber signatus, nec nescienti literas. Haud scripta hæc erat aliter, quam legi poterat. Erat Syre scripta & sine gryphis, involucriis, sine literarum revolutione, sine permutatione characterum, sine steganographia; non erat scripta notis, figuris, abbreviatione, aut pro verbis

Caietan.

Maluend.

Itai. 8. 1.

Machab. 8. 22.

Scriptum & rescriptum pro scripti exemplari. Et pro Ita. Tertia expo. sit.

Dicere pro adverbio sic vel Ita.

V. 18. Quarta expo. sit.

Hieronym.

Sueton.

Aliquando distinctum scriptum & eloquium. Quinta expo. sit.

bis initialibus literis, neque mutis sententijs, sed sicut erat scripta Sirè, ita in aula & in Regia legebatur. Huiusmodi labium Persis, subiecto Atsyrjo principatu, valde gratum & acceptum: & epistola scripta characterè, & Atsyrjo sermone; quippe dulcius ab unoquoque suscipitur, quod patrio sermone narratur. Sermo enim Atsyrjus Babylone frequentior. *Epistola* (ait Lyra) *eodem idiomate scribebatur & legebatur*: quia illi quibus mittebatur, erant de lingua illa; similiter Iudæi contra quos mittebatur, sciebant linguam illam, quia diu fuerant in Regno Babylonia.

33 Fugerunt igitur, ut perspicuo intelligerentur, pessimi Cuthæi sermonem ingenitum Samaritanum, sequentes Atsyrjum; ne ex tenore epistolæ aliquid parum significantivum hæretet interpretationi, vel mutaretur. Notavit Galleottus Martius, de *Doctrina promiscua*, cap. 6. *Hæc in re etiam Latinitas miranda est* (inquit) *que & avibus magnis & animantibus quoque peregrinis parva interdum nomina, & sua quidem dederit* (Hoc schemata dicitur *Liptote*) *nam strubiones dixit Passeres; Gryppos, Picos; Elephan-tes, Boves Lucas; Camelo paraldim, avem feram nuncupat*: ut *Tartessum Romani* (à *Pænis Gaddis* vocant: *diverse enim lingue non modò vitiant propria; sed aliquando alio nomine appellant*. *Pæni Eparcium dicunt Abracim; & quem nos Artaxerzem, historia Sacra Asserunt: quem nos Boceram, ipsa Pharadnem nominat*: & *Phison ibi est, quem nos Gangem dicimus*. *Linguarum diversitas propria variat; ut Germani Joannem, Hansem vocant* (Pater Hispanicè in eodem nomine multiplex diversitas: unde Iacobus dicitur *Iacobe, Diago, Digo, Layne*) *Diabolus Græcè, latinè criminatorem, insidiatorem, Principem huius mundi, Satan, Leviathan, Princeps demontorum; & à Poëtis Proserpina. Etiam Plautus in Pœnula. Pœnum Punicè loquentem introducit. Quod nos Antemarale, Hebr. Vachel, Hispanicè Barba cana, Punicè Barboca. Idem cap. 28. Confule Forerium in Isaiam, 26. 1. & Delr. 1. Adag. 743. Quilibet lingua dialectis peculiaribus gaudet, cuius diversitas patet etiam in eundem idiomate respectu alicuius provincie. Constat in Ephraimitis, non valentibus pronuciare *Schibboleth*, pro quo *Sibboleth*, distinctæ significationis, quippe hoc onus, illud spicam sonat. *Judic. 12. 6.* *Doctis. Sanctius in illud Act. 2. 6.* *Andiebat unusquisque linguam suam illos loquentes*, num. 27. *inquit: In una eademque simplicissima lingua multorum tamen provinciarum proprietates reperiri, planè admirabile: quemadmodum, si in latina lingua Hispanus, Italus & Galus (nam in his nationibus aliter ac aliter corrupta est) & vernaculum sonum, & terminationes varias, & literarum mutationes longè dissimiles deprehenderent*. Hinc dictum Petro, *Matth. 26. 73.* *Ex illis es, nam & loquæ tua manifestum te facit*. Quod vel propria nomina cum lingua varientur, non late lectorem mediocriter literis instructum.*

34 Cyrus, Hebr. dicitur *Chores*, *Balthasar* Græcè, *Babylonicè Belsasar*; à *Jeremia 50. 2.* *Chaldaicèque, Merodac*. A *Iosepho*, 10. *Antiq. 12.* *Noboandel*, ab *Herodot. lib. 1.* *Nabodinus*, *Labinitus*. *Iosue* vocatur *Oscè*, *Holcè* *Aufen*, *Iesus*, *Iesua*, *Iesena*, *Iehosca*. Pro filio *Nun*, auditur filius *Nave*: vid. *Numer. 13. 17.* *Iob* dicitur *Iobab*, *Genes. 36. 33.* & 1. *Paral. 1. 44.* *Salmanasar*, hic cap. 4. v. 2. dicitur *Aforaddan*, & v. 10. *Afenaphat*: Hebr. *Afnaphat*, *Causam* signat in *Abd.* *Hieronym. v. 20.* *Consuetudinis Prophetarum est* (ait) *quando loquantur contra Babylone, Ammonitas, Moabitæ, Philistojm & ceteras nationes; multis sermonibus lingue eorum abuti, & servare idiomata Provinciarum*. Elacent plura ex versionibus, quæ videtur apud *Haye* in *Bibl. Maxim. Vatabl. Pagnin. & Maluend.* Per otium, aut negotium requirenda, quæ quidem meditanter prætermitto, quia ut dicebat de vocibus illiis *Ovid. Epist. 13. v. 54.*

Nomina sunt ipsa penè timenda sero.

Patet intuitus malignorum Cuthæorum: qui quidem accusationem haud ferperunt linguæ propria, sed Assyriâ, ne in translatione epistolæ alicui permutationi daretur occasio. *Sermo Chaldaicus* (inquit Hieronym. Prolog. in *Daniel.*) *quibusdam proprietatibus à nostro lequo dissepit*. Ita igitur Syriacè in intermissionem templi, epistola scripta fuit, ne in illa propter præfata interponeret quid pro quo. Apud etiam alio Sueton. in *August.* cap. 86. *An Astaticorum Oratorum inanibus sententijs, verborum volubilitas in nostrum sermonem transferenda?*

35 Postremò in Pleonasmî perspicuam delicationem apponam; quod multoties uluvenit: nimirum epistolam scribi characterè & simul sermone cognito: cognito sermone; & incognito characterè; & etiam incognitis characterè & sermone. Potest enim scribi lingua vulgari, sed characteribus seu figuris Græcis, Hebraicis, &c. unde qui sermo intelligi quibat propriâ elementorum forma; inintelligibilis, quippe sub incognita figura

Quinta expo. sit. Lyran.

Liptote

In diversa lingua eundem dixerit nomina. Gall. Mart.

Quilibet provincia in eadem lingua propria habet dialecton. Sanct.

Hieronym.

Ovid.

Hieronym. Sexta expo. sit. Sueton.

Plin. Aliiter scribitur, & aliter legitur. Hieronym.

Unde Plin. lib.6. cap.29. inquit: Sæcla (idest, columnæ) lapideæ literis incognitis. Haud ita accusationis epistola: sermone erat Syro & caractere Syro: non caractere Syro & sermone Cuthæo, nec econtra: legebatur enim ut erat scripta Syre. Selenuam epi (subdit Hieronym. d.) Daniele maximi & Esdræ Hebraicis quidem literis, sed Chaldaeo sermone conscriptos. Quo pater, aliter scribi & aliud legi. Longe aliter in accusationis epistola: fuit lecta ut erat scripta: Syre scripta & Syre lecta, quin discreparet Syri tenor sermonis, & figura characteris: sicut illam Syriacam ex utroque, nos habemus caractere & sermone latino, & apud Hebræos tempore Christi Syro-Chaldaico. Audiendi sunt Rabbinii, quippe suffragantur cogitationi. Rab. Samuel laphe in Talmud Hierosolym. tract. Mezhillâ, sect.1. fol.194. inquit: Pato quod temporibus Danielis Scriptura mutata fuit ex Scriptura Hebraica, in qua lex data fuit, in Scripturam Assyriam: & Scripta fuit lex Assyriacè in diebus Esdræ: Ideo non videtur quod mutatio facta sit operâ Esdræ, nisi

Rab. Iaph. Scriptura solius: est enim Scriptura Angeli fuerit Aramea, idest, Assyria, & lingua Aramea: nihilominus cum venit Esdras ad scribendam legem, non mutavit formam legis, sed tantum Scripturam, que renovata est in diebus Danielis. D. D. Babylonici Zutra & Hobka, in tract. Sanhedrim; sect.2. inquirunt: Initio data est lex Israël in Scriptura Hebraea, & lingua Sancta: restituta est lex & data est ijs in diebus Esdræ in Scriptura Assyria & lingua Syriacâ, sive Chaldaicâ: & deinde expurgatâ eâ, elegerunt pro Israël Scripturam Assyriam & linguam Sanctam; & reliquerunt idioti Scripturam Hebraicam, & linguam Chaldaicam. Qui sunt isti idiotæ? Cuthæi. Denique (plura alia videnda apud Morinum, Exercitat. in Pentateuch. Samaritan.) loc. cit. Talmud Hierosol. fol.71. subditur: Assyria est Esdræ Scriptura, & non lingua. Hebraica est ipsi lingua & non Scriptura. Seligerunt sibi Scripturam Assyriam, & linguam Hebraeam: quod quidem etiam auctoritate Rab. Salomon, seu Rambam. His testimonijs liquido constat, aliquando characteres non correspondere linguis, neque linguas illarum idiomatum elementis: igitur inter Cuthæos figura ad scripturam inveniuntur Hebræicæ, & idioma Chaldeum; & inter Hebræos figuræ in scripturam Assyriacæ, & idioma prorsum Hebraicum. Modò nullum offendiculum in Tautologiæ expositionem, nec in sensus claritatem.

Rab. Zotr. Quando apud Hebræos mutati idiotæ characteres Rab. Iaph. Cuthæi qui Samaritani, in tempore accusationis Hebræorum apud Cambylem, vulgò habebant linguam Chaldaicam & characteres sive scripturam Hebræam; sicut Hebræi vulgò linguam Hebræam & scripturam Assyriam. Principes Cuthæorum cum ex Assyris essent, ut diximus, num.30. callebant idioma Assyrium & illius in scripturam characteres: unde dum dicitur quod Epistola erat scripta Syriacâ, & legebatur sermone Syro; nihil aliud est, quam scriptam fuisse linguâ & Assyrio caractere.

Ultima expositio.

Ioan. 3.1.

Præsentis pro præterito.

Abiopro materia æt. vni.

Ænigma de Jona.

36 Totum hoc continetur in Tautologia, que nihil præter primam periodum continere videbatur. Modò in alijs Tautologijs, ut sit virtutis, qui modus habitus in scripto accusationis. Ut Verbum Dei legatur, quomodo scribitur, & præut à Domino præannunciatur, enuntietur; dicitur Ionæ: Surge & vade in Niniven civitatem magnam, & prædica in ea prædicationem, quam ego loquor (pro locutus sum) ad te. Hic loquendi modus, uti alibi fæpe, est Hebraicus Idiotisimus, de quo egimus in Prolog. Galeat. §. 4. à n. 8. Sumitur actio pro materia actionis, sive obiecto (quare exempla hic Tautolog. 4. n.33. & 5. n. 41.) unde Prædicare hic est annunciare, & Prædicationem verbum revelatum: quasi d. Prædica verbum quod ego loquor ad te. Notum per te Ninive fiat, quod tibi notum feci. Septuag. Prædica iuxta prædicationem priorem, quam ego locutus. Verbum prædicandum erat: Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur. Quia noluit, Dei repugnans volunrati à ceto deglutitur. Quare ænigmaticè cecinit nescio quis;

Sum, needum dirâ confectus morte, sepultus: Haud urna, haud saxum, non bumus ulla tegit. Et loquor & sapio & vitalibus abditor auris, Meque capit vicus, meque vebit tumulus.

À cete deglutitur & vivus evomitur; ut Deo gratias agat, in Ierusalem revertitur, tantoque patrat prodigio, arbitratus est Nomen cessasse à præcepto: Haud iuxta cogitationem accidit; igitur secundo Deus eundem ad eosdem, quos declinaverat misit, & cum eodem mandato ut illis prædicaret ex proposito. Ingeniosè Novarin. in Luc. 10. n.457. Neminem per viam saluta veritis. Qui salutat in via (inquit) per occasionem salutat, sed non ad eum ibat; quem salutat. Aliud agebat, aliud occurrit. Quid est per occasionem salutare? Per occasionem salutem annunciare. Si ergo prædices, hoc age per dilectionem, non per occasionem. Haud prædicaturus Ninivitis Ionas, si occurrerit occasio, sed ex præcepto & proposito: nec

dul-

Dulcia, sed amarissima. Ideo Hebr. Infillare in Niniven (de proprietatè infiltrationis in prædicatione, diximus, Tom. 5. T. 10. n.49.) idest, clama contra eam. Chald. Vaticinatio in eam propheticam. Clama, ne cesses. Si dixeris: Quid clamabo? Clama: Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur.

37 Hic sententiæ lectio Septuag. Interp. contrariatur. Adhuc tres dies (dicunt) & Ninive subvertetur. Aliqui dicunt, quotidie unum minuisse Prophetam de numero dierum: hæcque minacem sententiam fulminasse triduo quam numerus quadraginta dierum impleteret. Ludicra cogitatio, dignaque risu. Consule in alias Hieronymum, Theodor. Riber. & Alapid. qui tribuunt dissonantiam errori, aut oscitantæ transcribentium. Augustinus allegoricè necitè dislita testimonia, 18. Civ. cap. 44. Literæ igitur respondendum. Sanctius hic, num. 1. In hac iterata legatione reor (inquit) aliquid de dierum numero recisum: nam cum dies esset definitus à Deo civitatis excidio, neque tempus illud videatur fuisse mutatum; ex eo numero deducendi fuerunt tot dies quot in naufragio ac fuga Propbeta consumpsit. Hic hæret eruditissimus Interpres facer, nec conclusionem in sententiam deducit: cuius mens, ni fallor, est, quadraginta dies numerari ab indicta legatione prima. Unde cum in fuga Prophete, naufragio, in templum rediti, ac in Niniven ito, absumpti fuerint septem supra triginta, usque in dies quadraginta duntaxat restabant tres, sub quorum termino, iuxta lectionem Septuaginta, Ninive peccatrix subvertenda. Assentire acuminati Doctores, ni contrariam claret de sacro textu. Cæpit Ionas introire civitatem; & clamavit & dixit: Adhuc quadraginta dies & Ninive subvertetur. Numerus quadraginta dierum minime cæpit ab initio prædicationis munere, sed à muneris executione; quin Deus decrevisset civitatis exterminium, nisi post impenitentiam quadraginta dierum.

38 Audiamus Augustin. d. lib.21. cap.24. Quis negabit (ait) quod Dominus prædixit, in eis fuisse completum; nisi parum advertat, quemadmodum peccatoris Deus, non solum iratus, sed etiam miseratus evortat. Evertuntur enim peccatores duobus modis: aut sicut Sodomitæ, ut pro peccatis suis ipsi homines puniantur; aut sicut Ninivita, ut ipsa hominum peccata penitendo destruantur, &c. Est enim & subversio civitatis, & subversio civium, qui constituunt civitatem habitationis; ut deficient peccatores à terra, & iniqui ita ut iniqui; qui exleges erant, non sint. Stantibus enim membris atque domibus, eversa est civitas in præditis moribus. Hoc enim sensu mea prodit sententia, ac in concordiam cogitatio; igitur ut alibi fæpe in minis divinis subintelligenda conditio: q. d. Si perstiterit in suis peccatis & abominationibus: Adhuc (pro Post) quadraginta dies & Ninive subvertetur: sin autem, post tres dies cives, ex quibus civitas, subvertentur in bonum: & cum trium dierum spatio tota civitas toto corde converteretur in Deum; subversione civium per vulnera contritionis, subversio actutum abolita civitatis. Converterit Deus ad hominis conversionem: Unde per Ieremiam dicit: Si penitentiam egerit gens illa, agam & ego penitentiam super malo, quod cogitavi ut facerem ei. 18. 8. Rescindam ergo decretum subversionis ob civitatis crimina: modò à civibus rescindantur peccata: quo intuitu & ipsi dixerunt: Quis scit, si convertatur & ignoscat Deus? Penitentiam egerunt, & in indulgentiam conversus est Dominus. Vidit Deus opera eorum, quia (pro Eo quod) conversi sunt de via sua mala, & misertus est super malitia (pro pena, aut supplicio) quam locutus fuerat ut faceret eis & non fecit. Quare cum permanentia aut subversio civitatis penderet à dicitur à penitente conversione civium; horum intra triduum conversione, post tres dies subverbera penitus Ninive. Eversa est ergo Ninive que mala erat, stantibus membris & domibus: uti subdit Augustinus. Sterit Ninive post dies quadraginta, quia triduo fracta Ninivitarum corda. Breviantur in supplicium dies per cordis duritiam, & suspenditur supplicium temporis brevitate per penitentiam.

39 Scitum è sacra pagina, spatium centum & viginti annorum ante diluvium hominibus in penitentiam concessam. Genes. 6.3. Hoc à Domino dictum, cum Noè esset quingentorum annorum, cap. 5. 2. Capite verò septimo subditur: Anno sexcentesimo vicesimo Noè, rupti sunt omnes fontes abyssi magna, & cataracta cæli aperta sunt. Quomodo diluvium factum ante tempus prænitium? Prævaluit præ viginti annis scelus, atque dies brevitati sunt proper pertinetas impios. Nesciunt enim peccatores, propter impenitentiam brevitari vitam. Davidi peccanti per Gad dictum, quod eligeret è tribus cladibus unam in criminis audacissimi penam. Elegit (quippe est iratus, Dominus ingentè pius) in populum florentem penitentiam tribus diebus. Hæcine suppositâ ele-

Quomodo tres centum dies in prædicatione Ionæ?

Augustini

Quomodo Ninive subversa dum indulget?

Adhuc præ Post.

Peccatorum mala à criminum non

V.9. Quia pro Eo quod.

V.10. Augustini

Genes. 7. 11 Peccatoris impenitentia brevatur vita.

Hhh 2

Æioz

2. Reg. 24.
13. 15.

Origeni.
Ubi peccati
lacryma,
peccati mi
sericordia.
Idem.

Iustin.

Quid, Præ-
dicatio?

Prædicare
pro mani-
feste.
1. Petr. 3.
19.

Galat. 1. 11.

Geminatio
pro super-
stitione.
Ioseph.

2. Cor. 11. 7.

Virgil.

August.
Matth. 13.

2. 4.

Matth. 4. 3. 4.

Luc. 8. 6.

Insuper
hoc, nomen
e geruclis

atione, *Immisit Dominus pesilentiam in Israhel a mane usque ad tempus constitutum: V. 13.*
Hoc est, à mane usque ad meridiem, sive usque ad prandium, ubi statio diei sen Solis
uci cogitat Maluend. Vel usque in tempus sacrificij vespertini, uti Hieronym. in *Traditione*.
Hocque tempus trium dierum? *Negligentibus & contemptoribus illa confirmanda* (inquit
Origenes *Homil. 16. in Numer.*) *has à perfectoribus secretis advertenda.* Peccatum
David cognovit, penituit, percussum fatetur pectus, sed magis animus; & quod perfici-
endum per spatium trium dierum, brevitur in sex horarum spatium, quoniam dum
plorantur peccata, in Deo clementi maxime percussit indulgentia. Hoc in speculo clarè
videtur concordantiam auctoritatum. *Adhuc tres dies, vel adhuc quadraginta*
dies (ubi dudum, ait Origenes) *& Nive destructur.* Utrumque verum. Post tres dies ap-
parebit misericordia, vel post quadraginta iustitia. Iustitia per tenacitatem peccatorum; mi-
sericordia propter contritionem peccatorum. *Tertio vel quadragesimo die:* inquit Ribera
hic num. 13. *Elucet in particula distinctio, decretique Dei conditio. Quadragesimo, si in*
crimine Ninivite perseverantes; tertio, si peccati penitentes. Singulariter, *Dialog. Contr.*
Tryphon. Iustinus legit: *Adhuc post quadraginta tres dies & Nive destructur.* Accipien-
dum cum distributione accommodata. Tres in subversionem cordium, si convertantur: qua-
draginta in subversionem arboris, si cives non convertantur.

40 In literam ergo. *Prædica prædicationem.* Verbum quod tibi revelavi, Ninivitis
revela, ut penitentiam agant, sicque vivant. *Prædica,* & cum minis, in illarum sine
penitentia infallibilem eventum: tuum etiam prædica naufragium, ac in balneo receptacu-
lo periculis, & mirabile effugium. Theophilacto hic placuit, ex huiusmodi historia di-
manasse apud Ethnicos à ceto devoratum Herculem, & pilorum duntaxat iacturâ evasis-
se incolumen. Idem Sext. *Empyricus Contr. Mathemat. cap. 16. Delt. 3. Commentar. in*
Hercul. Octava Senec. v. 363. Nos *Tom. 4. T. 1. D. 6. n. 31. T. 13. n. 12. 5. T. 7. D. 2. n. 1.* ac
Ephemer. Hagog. Maij, n. 16. Non solum verbum Dei prædicandum, sed ut præcipitur &
quod præcipitur à Deo. *Prædica prædicationem, quam ego loquor ad te.* Prædicare hic
usurpatur pro predicare clamando. Prædica & prædic, ita ut ad aures cunctorum civium, de
civitate perveniat, prædictio ex prædicatione. Annuncia, manifesta, notum fac Ninivitis
decretum meum; sensu quo *Tom. 2. T. 1. n. 30.* exposuimus illud Petri: *Hic qui in carece-*
re erant, spiritibus veniens prædicaavit. Prædica, non quod volueris, sed quod ego pe-
te loquar, quin aliquid permutaveris. Quare Paulus, quia accepit à Deo, dicit: *Non*
tamen: neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici; sed per revelationem Iesu Chri-
sti. Non feci, Evangelium duntaxat annuciavi, & ut accepi. Nomen & verbo idem in-
dicat, ut saepe vidimus, demonstrans argumenti excellentiam. Evangelium bonum nun-
cium sonat: unde Ioseph. 11. *Antiq. cap. 4.* de Zorobabele imperante à Dario conti-
nuationem fabricæ templi, ait: *Latum popularibus suis evangelium offerens: quo audita*
primùm gratias egerunt Deo pro reddita sibi patria, natalitiam festivitatem denud celebran-
tes. Hoc celeste nuncium Gentes acceperunt per Paulum. Non enunciavit Evangelium
suum, sed Dei; quia quod Deus illi in caelo dictaverat, universo orbi notum facebatur.
Evangelium Dei evangelizavi vobis. Hæc est ut illuminentur corda, quæ à Deo per Prophe-
tam prædicatione prædicanda.

41 Evangelium, seu verbum Dei, quod è caelo nuncium, à Servatore N. dicitur
femen. Venit verbum salutis (dicam appositiis, quam Virgil. 7. *Æneid. v. 281.*) *Semina*
ab atherio. Semen est verbum Dei. *Qui seminat, verbum seminat.* Marc. 4. 14. igitur qui
verbum, aut Evangelium annuntiat; similis seminanti; de quo Augustin. *Epist. 3. Quam*
multa asseruta calcantur, quæ considerata stupentur! Sicut ipsa vis seminum quos numeros
habet, & quam ovaces, quam efficaces, quam latenter potentes, quam in parvo magna
molentes; quis adeat animo, quis promat eloquio? Varijs geminationibus actionum & sup-
positorum à Christo manus exprimitur. Matth. 13. *Exiit, qui seminat, seminare: & dum*
seminat. Marc. 4. *Exiit seminator ad seminandum: & dum seminat.* Luc. 8. *Exiit qui se-*
minat seminare semen suum: & dum seminat, &c. Periphrasis insignis & altissima est. Nec
mirum est, quod in hoc explicetur gerundium, adverbium vel nomen, ut videri potest in
versionibus Maluendi & Vatabl. & nos alibi: sicut *Magnificavit Dominus facere:* Psalm.
125. 3. & *Abundare facere in vobis.* 2. Cor. 9. 8. Apud Profanos obvia testimonia. Aristoteli
in *Avib. Act. 11. v. 53.* *Usque ad admirari:* pro usque in admirationem. Virgil. 3.
Ecolg. v. 78. *Nam me discedere sivevit.* 1. Georg. 261. *Maturare datur,* pro Maturè, tempore
sive. Consultè Macrobi. *lib. Saturnal. cap. 2.* & *Ant. Gell. lib. 20. cap. 11.* Claud. *Epi-*

gr. 314

gram. 3. v. 81. *Non sine consilio currere* (pro Currere) *certa fides.* Philo Biblius, *Antiq.*
Hebr. fol. 242. Captivare (pro captivum) *se faciam.* Hellenismus sanè à Latinis usurpa-
tus. Unde legimus in *Regul. Sanct. cap. 55. Propter lavare ipsas.* Siccinè etiam describitur
varijs modis officio Agricola, seu *Seminatoris*, ut legit Petric. id est, cui incumbit
latio, & intendit officio; fungitur eo, munusque conatur perficere & ministerium imple-
re. Totum obijcitur, dum proponitur: *Qui seminat, dum seminat, seminans, ad seminan-*
dum. Huiusmodi stylum aliquid intendens (cuiusdem rei geminatâ variatione vel per mo-
dos & modos, vel per casus & casus) saepe à nobis varijs testimonijs illustratus, uti dixi-
mus hic, *Tautol. 3. n. 35.* In rem Plaut. *Trucul. Act. 1. scen. 2. v. 46.*

Volo habere aratiunculam pro copta. Non arvus
Sed ager, si arationes habituris, qui arari solent. Plaut.

42 Percurramus singula. Dum Christus dicit: *Exiit*, sese ostendit satorum, qui
exiit à Patre & venit in mundum; ut audirent homines à novo homine celestem novam
doctrinam: suumque semen seminavit, quia ille solus Verbum Dei. Paulus seminat, Pe-
trus seminat, non utique semen suum, sed quod uterque in sementem accepit, Christus
ergo seminans semen, suum semen seminat.

Ecce sator proprio commendat semina ruri. Iuven.

Ait Iuven. lib. 2. *Histor. Evangel. v. 745.* Augustin. hic, ex quo Ghislandis, *Dub. 10.*
Cum audieris, Exit, qui seminat, ut seminat, non estimes esse identitatem sermonis.
Egreditur enim multoties qui seminat & ad aliam rem; vel ut incidat terram, vel ut
spinas evellet, vel ut aliam quandam diligentiam exhibeat. Hic autem ad seminandum
exiit. Unde officio fungens positus est in ruinam & resurrectionem multorum; sicut
qui seminat expositus in sumptum & commodum: seminata namque dum terra concipit,
vel non concipit, depravat vel adoptat, vel pereunt, vel fructum afferunt. Semen ubique
spargitur, quod quidem in terra vel spem fovit, vel spem fallit. Seminator enim seminat,
suum semen seminat, & dum seminat semen, aliud hic, aliud illic casu cadit: quod non
oritur, vel oritur pravè, dum oritur; quoniam ad modum recipientis recipitur. Semen
dicitur non utnunc granum (quantvis semen in semetipso sit) sed granum delinatum
in rationem: diciturque de seminatæ suum semen, dum seminat seminare; ut per vim
iteratæ geminationis, exprimat munus & continuatio muneris. Ideo supra dicitur: *Evangelium*
evangelizatum, quod evangelizavi: & Ierem. 25. 3. *Locutus sum ad vos de nocte*
confurgens, & loquens. Non dicit, *Loquens locutus sum*, de quo fuse, *Tom. 5. T. 6.* sed
Locutus sum loquens, ut geminatione verbi ostenderet persistentiam in prædicatione. Pau-
lo dicitur: *Loquere, ne taceas.* Act. 13. 9. siquidem semper seminandum est semen.

43 Ab Isaia dicitur: *Nanquid totâ die arabit arans ut ferat?* Quoad literam prædictis
Tautologijs exposuimus: q. d. Qui debet arare (sumpto actu secundo pro primo) non
tota die arat, Verum latet in textu spiculum acre in Aquilone. Gentes enim eius
sunt arantes, & arant tota die, ut proposito ferant; sed nunquam ferunt quan-
tunvis arantes arant. Cognoscere volunt Religionem, ut eligant; quasi catholicum insti-
tutum deberet esse iuxta voluntatem eorum. Habent semen verum, sed vocant in examen,
An verum semen, quasi fallere in fructum posset, quod de caelo descendit. Semper arant,
nunquam seminant: quare cum nullus fructus sine satione, terræ cordis malitia occupant
concava inferni. His dicit Isaia: *Nanquid totâ die arabit arans ut ferat?* Teritur tempus,
& amittitur fructus. Ideo per Salomonem dicitur: *Manè semina semen tuum.* Id est, ma-
ture, opportune, tempestivè (Hispanicè: *De antemano, con tiempo:* quo intelliges plu-
ra Scripturæ testimonia) igitur ni mature, perperam vel arata seminantur in morte. In
litteram ergo. *Manè semina semen tuum, & vespere ne cesset manus tua.* Sub metaphora
sementis obijcitur munus activæ & passivæ verbi Dei prædicationis: at hic non fit sermo
de seminate, sed de opere in fructum ex sparsa in aures prædicatione. Toto enim vitæ
tempore operandum in vitam æternam: manè exeat homo ad opus suum & ad operatio-
nem suam usque ad mortis vesperam; ut obtineat in horreum gloriæ & temporaneum &
ferocinum terræ. Huiusmodi adverbia *Manè & vespere* usurpat Augustin. de Sanct. serm.
14. pro *Præiis & postea.* Cito ergo ferenda corda, ac usque in mortem colenda, ut pos-
sint fit in fructum, quod prius studiosè seminatam. Prius, quippe melius in bona, dum
iugum legis portatur ab adolescentia; igitur dum vitæ extra hocce iugum, ludic-
rè operatur. *Moriatur anima mea morte iustorum.* Postea, ut fructum afferant: quan-
doquidem fatuum, cupere metere quæ non seminant. Eodem stylo Aristoph. *d. Acl.*

3. v. 12. *Qui præci-
pian ad
fidem con-
verti, non
convectan-
tur.* Eccl. 11. 6.
*Manè pro
mature.* Augustin.
Pro Præiis.
Num. 25. 10.

Se-

Seminatur enim non illic semen?

Parum enim quærens ex agro capiet.

Aristoph.

44. Suum semen feminat è caelo Christus Sator & Redemptor : hoc est semen verum, ut prædixit Ierem. 2. 21. sanctum, Isai. 6. 13. Legitimum nempe, ut diximus, Tom. 5. F. 11. n. 37. Plerumque pervertunt (qui sua quarunt, non quæ Iesu-Christi) hoccine semen; siquæ semen mendax, ut ait Isai. 57. 4. igitur suum semen feminant; & nequaquam debent sibi, aut suum semen feminare. Speciosa & aliquo iustitie colore tincta (infit Pelasgiota, Epist. 149.) non tamen reverà iusta. Quapropter si Platoni credis dicenti: Summum malitia & improbitatis gradum esse, cum qui iustus non sit, iustum tamen videri vellet; noli scitari illa, quæ iusta videntur, sed quæ reverà iusta sunt. Hæc sunt quæ dicuntur Doctrinæ hominum, spreto mandatis Dei, de quibus D. N. Iesus: Sine causa colunt me docentes doctrinas & mandata hominum. Matth. 15. 9. & Marc. 7. 7. Semen enim verum apparet eorum ratione corruptum, degener, illegitimum, depravatum, seminantibus suum semen ad feminandum; sed non in fructum: non in ædificationem, sed in destructionem, propter seminis boni vestram speciem: etenim fructum seminis grava ferret, modò à vero semine, ut ius erat, dimanaret. Pudeat inquisitores saculi sanctitatis speciosè larvata, sine fructu æternitatis, cui debebant incumbere. Nulla sine Deo mens bona est. Semina (infit Seneca, Epist. 73.) in corporibus humanis divina dispersa sunt: quæ si bonus cultor excipit, similia origini proderunt, & paria bis ex quibus orta sunt, surgant: si malus, non aliter quàm humus sterilis ac palustris, necat; ac deinde creat purgamenta pro frugibus. Theatrum huius audaciæ & supplicium, videris apud Ezech. 3 n. 18.

Pelasiot. Quæ dicuntur doctrinæ hominum

Hypocrite frantes specie virtutis. Sansc.

45. Etiam suum aliter exponi valet, dum in fructum fertur nobile semen. Suam singuli factores possunt dicere, quanvis sit Dei, quia unicuique datur gratia sic & sic. Conceduntur gratiæ in Ecclesiæ ædificationem, & pulchritudinem, tanquam membra humano corpori. Singuli sumus membra alter alterius (ait Anselm. in Epist. ad Rom. 12.) non uno quidem modo; sed habentes diversas donationes spiritualium munerum ab invicem, secundum gratiam, quæ data est nobis à Deo: quia secundum quod unicuique Deus dedit gratis, habet iste hoc donum, & ille aliud. At si in solidam literam dirigitur sensus; Quæ feminat semen suum, perspicuo Hebraismo, est, exit qui feminat, feminare semen suum: hoc est, hoc vel illud: grana felicitæ feminis, quæ elegit vel decrevit feminare. Unde parabola est de regno Cælorum, scilicet Ecclesiæ, in qua Prædicator, similis est seminanti, & semen iuxta materiam electam ad Ecclesiæ ædificationem. Gratias gratis datas enumerat Doctor Gentium, dicitque: Sive ministerium in ministrando (de quo egimus Tautol. s. n. 37.) sive feminat semen suum, perspicuo Hebraismo, est, exit qui feminat, feminare semen suum: hoc est, hoc vel illud: grana felicitæ feminis, quæ elegit vel decrevit feminare. Unde parabola est de regno Cælorum, scilicet Ecclesiæ, in qua Prædicator, similis est seminanti, & semen iuxta materiam electam ad Ecclesiæ ædificationem. Gratias gratis datas enumerat Doctor Gentium, dicitque: Sive ministerium in ministrando (de quo egimus Tautol. s. n. 37.) sive

Anselm.

Rom. 12. 7.

Quid sit docere doctri- nis. Nihil agitur extra ministerium.

Abbas secundus pro primo.

Geminatio pro superlativa. 2. Cor. 7. 7.

Hendiady.

Geminatio pro adverbio. S. Boned.

qui docet in doctrina, qui exhortatur in exhortando. Caietanus in geminationibus his prioræ vocem accipit de dono, posteriorem autem de doni usu, exhibitione aut exercitio. Minime extra propositum literæ, ne gratiæ ad utilitatem cælestis concessæ, sint otiosæ. Ego autem in hac duplici periodo arbitrare duplex cœlestis donum designari: nimirum Consilij & Scientiæ, de quibus DD. Scholastici cum D. Thom. 1. 2. quæst. 68. Donum Scientiæ, id est Qui docet in doctrina: Consilij verò, id est Qui exhortatur in exhortando. Ab uno diversa sunt, in singulisque meditante sigillatim materia: equidem si qui docere propter scientiæ donum debet ex munere, exhortatur; qui exhortari propter consilij donum, docet, vel interpretatur Scripturas; proculdubio singularum opus erit otiosum: nulla enim gratia in alienum opus, ut patet in exterioribus sensibus. Ita gratia micat. Unusquisque in qua vocatione vocatus est, in ipsa permaneat. Dum dicitur Qui docet, vel qui exhortatur, quantum auguror, non de usu aut practica doctrinæ & exhortationis accipiendum est; sed de potentia: ita ut in secunda voce signetur gratiæ materia; in primo verò sumatur actus secundus pro primo. Q. d. Qui potest docere, Qui potest exhortari, doceat & exhortetur; quatenus doctrina & exhortatio signet usum in potentibus docere & exhortari.

46. Pro Exhortari Alapide intelligit Consolari: & tam in consolatione aut exhortatione, & doctrina tunc intelligenda aliqua singularis excellentia, pro superlativo geminatione sumpta: hoc est, in summa doctrina, eximia exhortatione, consolatione singulari, quo Hellenismo usus est Paulus (usurpatâ actione pro materia actionis, subiecto, aut obiecto, ut dixi, num. 36.) dicens: Consolatione, quæ consolatus est in vobis. Hoc est, magna & optatissima consolatione. Ant per Hendiady: velat cum dicit, 1. Cor. 14. 3. Exhortationem & consolationem: id est, consolationem hortatricem, vel consolatricem exhortationem. Denique delicari possunt per æquivalentiam adverbiorum; sensusque sit, Qui eximie docet, & singulariter suadet. De huiusmodi phrasibus sæpe alibi diximus, & profanis, sacrisque auctoritatibus roboravimus. Patriarcha SS. Benedictus d. 4. cap. 2. inquit: Ergo cum aliquis suscipit nomen Abbatis, dupliet debet doctrina suis præfisse discipulis. Id est, exemplo & eloquio; quasi hoc sit docere; aliter, non docere, sed dicere

cere verba & verba; quia non docet in doctrina. Hoccine tropologicum, de quo Isai. 24. 15. In doctrinis glorificate Dominum. Doctrina duplex eximia doctrina: quo intelligitur illud Marc de Christo: Docebat, & dicebat illis in doctrina sua. Tunc verè dicebat, quia duplici doctrinâ docebat: doctrinâque propriè dicitur Christi, quippe Iesus cepit facere & docere. In doctrina: etiam suo comm. do. docebant quæ non docenda.

Marc. 4. 2. Quæ in doctrine duplex Varietas est.

47. Versiones Tautologie principalis profectò breves. Epistola accusationis scripta erat Syriacè, & legebat sermone Syro. Lyræ. Litteris Syriacis. Arab. scripta Aramice & lingua Aramice. Caietan. Scripta sermone & characteribus Syris. Maluend. Scripta Syre & exposita Syre. A itographum Aramithicè & exemplar Aramithicè. Idem Hebr. Scribamus ergo aliquid in mores, ut in bonum convertantur, atque perstant legentes.

ADINATON EXEGETICUM.

Epilog. Excurs.

- 1. Epistola scripta erat Syriacè; & legebat sermone Syro. In lite non mirum, quòd aliter legeretur; dum affectio instrumenta interpretatur: etenim Caudidici avaritiæ allecti, minime iuxta sensum exponunt leges, sed iuxta affectus aut non affectus lectiones.
- 2. Epistola accusationis scripta erat Syriacè, &c. Epistola accusationis vitiorum est doctrina prædicantium: diciturque lecta ut erat scripta: ut exciterent in penitentiæ corda: igitur scripturam aliter legi, quàm scribi; non est vitia accusare, sed mulcere.
- 3. Epistola accusationis; &c. Syre scribitur & Syre legitur accusatio, ut proficua sit confessio: siquidem ore debent legi à penitente peccata, præter scripta cognoscuntur in conscientia.
- 4. Epistola erat scripta Syriacè, & legebat sermone Syro. Nobilitatis signum est scriptum privilegium, quo legitur genus inclutum. Lectio pendet à fuga criminum, inscriptio à splendida virtute prædecessorum. Unde nobilitas summè decoratur, si in actionibus nobilitas non legitur, ut scribitur.

- 5. Epistola scripta erat Syriacè, & legebat sermone Syro. Aliter in perfidia, ubi videtur animorum concordia: igitur per proditiōnis infidiōsa crimen, eximianecessitudo venit in accusationem; quoniam quæ videtur, amicitia in ore legitur, verum aliter scribitur, ut non videatur.
- 6. Epistola scripta erat Syriacè, & legebat sermone Syro. Nolunt accipere huiusmodi documenta, qui ad mortem falluntur in vita; quasi aliter in iudicio esset legendum, quam in vita esset scriptum.

DIDASCALIA PRIMA.

In iure rabularum glossemata, legum perniciofa vulnere.

Petron.

In illorum præter: Furia.

A Dversus Rabulas; seu bipedes canes, quatuordecunque zausarum latratores (plusquam in Egypto Anubis) dirigitur Didascalia; ne protegantur, sed arceantur crimina: equidem nequaquam specie legum direptores litium, sed insignes feminatores zyzaniorum. Num alio genere furiarum declamatores inquietantur qui clamant? Interrogat Petronius, Satyric. in princip. Assertio est interrogatio. Furiarum eiusdem generis & alterius; igitur quod habent furie duntaxat quoad speciem, rabularum demonstrat ser-

penitiam conditionem. Tres soventur in ex-legum Caudidicorum peccore, centuplicato in astum vaserrimo corde. Prima concipit embolium: secunda vocibus disponit partum: tertia nutrit & protegit iurgium; per somnata figmenta, ebullentis insanis nugidicibus simulacra. Nunc exclamat Aul. Gellius lib. 2. cap. 12.) plerique partis utriusque amici, quasi probe faciant, duos litigantes destituunt, deduntque eos advocatis malevolis aut avaris, qui lites animasque eorum inflamment, aut odij studio, aut luri. Est levis agrotare (infit Barclaius, Euphor. p. 1.) quam

Aul. Gell.